

Nr 88.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens bränslekommission.

(1:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under tionde huvudtiteln (punkt 93) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till Statens bränslekommission: Avlöningar ett förslagsanslag av 400 000 kronor och till Statens bränslekommission: Omkostnader ett förslagsanslag av 125 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 156, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 mars 1953, föreslagit riksdagen att dels för nämnda budgetår under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till Avveckling av statens bränslekommission: Avlöningar 300 000 kronor samt till Avveckling av statens bränslekommission: Omkostnader 50 000 kronor, dels ock medgiva, att i berörda statsrådsprotokoll angivna förluster å lillhopa 11 500 kronor 91 öre i samband med den av statens bränslekommission genomförda importen av kol från Polen må avskrivas.

Statens bränslekommission inrättades år 1940 för att handha vissa av kristiden föranledda uppgifter på bränsleförsörjningens område. Under senare år har kommissionen successivt reducerats och dess personal uppgår f. n. till 50 personer. Sedan numera även koksransoneringen upphört, synes det departementschefen icke erforderligt att bibehålla ett särskilt krisorgan för bränsleförsörjningen. Departementschefen anser sålunda, att kommissionen bör avvecklas vid utgången av innevarande budgetår.

Kommissionens samtliga arbetsuppgifter kan emellertid icke upphöra vid nämnda tidpunkt. Vissa ärenden hinner icke slutföras till dess och andra uppgifter är av den natur, att de även i fortsättningen bör ombesörjas av något statligt organ. Kommissionens kol- och vedlager kan sålunda ej avvecklas under innevarande budgetår. Kommissionen har vidare ingått avtal med torvproducenter om tillverkning av torv under åren 1951 och 1952 samt perioden 1953—55. På detta område kvarstår uppgifter åtskilliga år framåt. Den av kommissionen omhänderthavda importlicenseringen av bränsle måste i någon form fortsätta. Det är också önskvärt, framhåller departementschefen, att den statistik på bränsleområdet, som förts, ej nedlägges. Kommissionen har förordat, att samtliga den 1 juli 1953 kvarstående uppgifter överflyttas till riksnämnden för ekonomisk

försvarsberedskap. Det anses vara en fördel, att samtliga hithörande frågor handläggas av ett organ.

Under remissbehandlingen har i denna fråga framförts olika synpunkter. Bränsleutredningen 1951 tillstyrker, att ifrågavarande uppgifter tills vidare överflyttas till riksnämnden. Enligt utredningens mening bör emellertid frågan på längre sikt lösas så att det inrättas ett permanent statligt organ för bränsle- och kraftfrågor med betydligt mera vittomfattande arbetsuppgifter än dem, som nu åvila kommissionen. Det föreslagna organet skulle sålunda bl. a. leda såväl den inhemska bränsleproduktionen som forsknings- och försöksverksamheten på området. Den personal, som erfordras för dessa göromål, bör tills vidare organiseras på en särskild bränsleavdelning inom riksnämnden. Riksnämnden anser för egen del, att nämnden bör övertaga huvuddelen av bränslekommissionens arbetsuppgifter; licensärendena bör dock handläggas av handels- och industrikommissionen. Liknande synpunkter har anförts av sistnämnda kommission, som erinrar om att på andra områden en fördelning av arbetsuppgifterna mellan riksnämnden och kommissionen redan förekommer. Sålunda har riksnämnden huvudsakligen hand om beredskapsplanering på lång sikt under det att kommissionens planeringsarbete är av mera kortsiktig natur. Statskontoret däremot förordar, att flertalet arbetsuppgifter överflyttas till handels- och industrikommissionen; torvärenden, som anses ha beredskapskaraktär, bör dock omhänderhas av riksnämnden.

Enligt departementschefens mening bör vid bränslekommissionens avveckling riktpunkten vara att överföra kvarstående uppgifter till de olika organ, som i sin ordinarie verksamhet har de bästa praktiska förutsättningarna för att övertaga bränslekommissionens skilda verksamhetsgrenar. Vad först beträffar sådana uppgifter, som direkt avser en avveckling av kommissionens verksamhet och som efter hand kommer att upphöra — redovisning av kommissionens medelsförvaltning, avveckling av kommissionens ved- och kollager, eventuell inlösen av torv m. m. — synes departementschefen dessa lämpligen böra övertagas av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Härför talar bl. a. det skälet, att inom riksnämnden finns en särskild affärsavdelning, som handhar liknande ärenden.

Den verksamhet, som berör vår bränsleförsörjning på längre sikt, och de beredskapsåtgärder, som bör vidtagas på detta område, måste givetvis fortsätta. Departementschefen erinrar om att det åligger riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap att leda, övervaka och samordna försvarsförberedelserna på det ekonomiska området. De spörsmål, som sammanhänger med vår bränsleförsörjning, är av väsentlig betydelse icke blott ur beredskapssynpunkt utan även för den fortsatta fredsmässiga utvecklingen av vår industri och samhället över huvud taget. Departements-

chefen anser det angeläget, att de i fortsättningen ägnas skärpt uppmärksamhet. Vilka åtgärder som lämpligen bör vidtagas för att på längre sikt förbättra vår bränslesituation har emellertid ännu icke kunnat slutligt prövas, bl. a. på den grund att bränsleutredningens arbete alltjämt pågår. Departementschefen är icke nu beredd att taga ställning till frågan om ett permanent statligt organ för bränsleförsörjningen av den art bränsleutredningen förordad. Med hänsyn till vad som nyss anförts om riksnämndens åligganden föreslår departementschefen, att hithörande arbetsuppgifter omhänderhas av riksnämnden.

Frågor om den löpande bränsleförsörjningen sammanhänger i väsentlig grad med handelspolitiska bedömanden. Man får tills vidare räkna med att bibehålla licensförfarandet beträffande större delen av bränsleimporten. I samband härmed erfordras en kontinuerlig statistik, som även bör belysa den löpande konsumtionen. En dylik statistik påkallas också av Sveriges medverkan i olika internationella organisationer. Sådana uppgifter faller naturligt in under handels- och industrikommissionens verksamhetsområde, och departementschefen förordar, att göromål av denna art på bränsleområdet överflyttas till nämnda kommission. Kommissionen bör enligt departementschefen därvid pröva, huruvida icke bränslestatistiken numera i vissa hänseenden kan begränsas.

Vid bifall till vad här föreslagits ernås på bränsleområdet samma arbetsfördelning mellan riksnämnden och handels- och industrikommissionen, som nu tillämpas i fråga om andra försörjningsområden. Med hänsyn till det samband, som förefinns mellan de bränslefrågor, som skall handläggas av handels- och industrikommissionen, och dem, som bör övertagas av riksnämnden, förutsätter departementschefen att ett nära samarbete kommer att upprätthållas av dessa myndigheter.

Någon nämnvärd utökning av handels- och industrikommissionens personal i samband med att kommissionen övertager vissa uppgifter på bränsleområdet torde icke vara erforderlig. Däremot måste, framhåller departementschefen, riksnämndens personal förstärkas. Det är, fortsätter departementschefen, f. n. icke möjligt att med bestämdhet ange den personal, som bör överföras från bränslekommissionen till riksnämnden och eventuellt även till handels- och industrikommissionen, eller hur länge denna personal bör vara kvar i tjänst. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag från berörda myndigheter, meddela närmare bestämmelser härom. Departementschefen förutsätter, att överflyttningen av personal blir förhållandevis begränsad samt hålls inom ramen för bränslekommissionens förslag. Med hänsyn främst till betydelsen av en långsiktig planering på bränsleområdet bör enligt departementschefen hinder icke möta att, om så anses erforderligt, utse ytterligare en ledamot av riksnämnden med särskild sakkunskap på detta område. I detta samman-

hang framhålles, att vid avvecklingen av bränslekommissionen hänsyn givetvis skall tagas till personalens berättigade intressen samt att alla möjligheter att bereda den friställda arbetskraften andra anställningar skall beaktas. För den personal, som skall kvarstå i tjänst, synes departementschefen de särskilda pensionsbestämmelserna för befattningshavare vid statens krisorgan böra tills vidare tillämpas även efter den 30 juni 1953 så länge personalen sysselsättes med arbetsuppgifter av här avsett slag.

Den personal, som överflyttar till riksnämnden, bör enligt departementschefen tills vidare ingå i nämndens nuvarande organisation, och verksamheten på förevarande område förutsättes under nästa budgetår skola bedrivas i provisoriska former. Sedan närmare erfarenhet vunnits om takten i avvecklingen och göromålets art, bör enligt departementschefen riksnämnden i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1954/55 taga upp frågan om personalbehov och organisation för bränsleuppgifterna.

Vad angår anslag för fullgörande av bränslekommissionens kvarvarande uppgifter under nästa budgetår förutsätter departementschefen, att kostnaderna för den verksamhet, som skall överflyttas till handels- och industrikommissionen, kan bestridas från kommissionens ordinarie anslag. Medelsbehovet i övrigt kan icke i detalj beräknas. Departementschefen förordar att till avlöningar anvisas 300 000 kronor samt till omkostnader 50 000 kronor. Beloppen synas i likhet med övriga anslag, som nu disponeras av bränslekommissionen, böra ställas till riksnämndens förfogande enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan komma att meddela.

Statens bränslekommission har i skrivelse den 22 maj 1950 anfört bl. a. följande. För att i samband med den polska kolimporten snabbare kunna likvidera räkningar å hamnumgälder m. m. för de svenska fartygen öppnade bränslekommissionen i början av år 1946 en rembours i Sveriges riksbank. Kommissionen bemyndigades att av koleclearingkassan förskotta sammanlagt 1 500 000 kronor till remboursen. Då de polska skeppningarna under år 1949 upphörde och remboursen avslutades, konstaterades en brist av 10 476 kronor 67 öre. Det har visat sig vara icke praktiskt genomförbart att vinna klarhet i hur bristen uppkommit. Verksamheten har emellertid varit så ordnad, att ingen tjänsteman inom kommissionen haft möjlighet tillägna sig beloppet. Kommissionen hemställer om bemyndigande att avskryva nämnda belopp samt att täcka förlusten med anlitanande av koleclearingkassan.

Kommissionen har sedermera (skr. 29/6 1951) gjort framställning i ett liknande ärende. På grund av rådande valutarestriktioner kunde de svenska redarna bl. a. under år 1947 ej erlægga kontant betalning till de polska skeppsmäklarna för sina kostnader för hamnumgälder m. m. Kommissionen lät därför öppna en rembourskredit i den polska national-

banken, över vilken kredit de polska skeppsmäklarna kunde uppbära direkt likvid för sina räkningar. Dessa utlägg från kommissionens kreditiv antecknades i konossementet som fraktförskott; det ålåg sedan de svenska importörerna att vid betalningen av frakten innehålla det förskotterade beloppet och redovisa det direkt till kommissionen. Ibland var räkningarna dock icke klara vid fartygets avgång och blev ej påförda konossementen. I ett dylikt fall har kommissionen icke fått ersättning för vissa kostnader å sammanlagt 1 024 kronor 24 öre. Fartygets ägare har för flera år sedan lämnat Sverige. En process vid utländsk domstol skulle medföra avsevärda kostnader, och kommissionen har icke funnit tillrädligt att vidtaga åtgärder för att på rättslig väg få ut beloppet. Kommissionen föreslår att fordringen avskrivs med anlitande av kolclearingkassan.

Departementschefen föreslår, att ifrågavarande båda belopp avskrivs. Härigenom reduceras överskottet i kolclearingkassan med 11 500 kronor 91 öre.

Utskottet tillstyrker, att statens bränslekommission avvecklas vid utgången av innevarande budgetår.

Kommissionens samtliga arbetsuppgifter kunna emellertid icke upphöra vid nämnda tidpunkt. Sälunda har uppgivits, att vissa ärenden icke hinna slutföras till dess, medan andra äro av den natur, att de även i fortsättningen böra ombesörjas av något statligt organ.

Utskottet delar departementschefens uppfattning, att sådan verksamhet, som efterhand kommer att avvecklas, bör övertagas av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Då frågor rörande den löpande bränsleförsörjningen i hög grad sammanhånga med handelspolitiska bedömanden, finner utskottet lämpligt, att dessa uppgifter övertagas av statens handels- och industrikommission. Beträffande sådana arbetsuppgifter, som beröra bränsleförsörjningen på längre sikt och beredskapsåtgärder på detta område, äro desamma av beskaffenhet att givetvis böra fortsätta. Bränsleutredningen 1951 har ansett, att ett permanent statligt organ bör inrättas för bränsle- och kraftfrågor med betydligt mera vittomfattande arbetsuppgifter än dem, som nu åvila kommissionen. Utskottet är av samma mening som riksnämnden, att en särskild organisatorisk enhet för närvarande icke torde vara behöflig och närmast skulle leda till en dubbelorganisation, enär bränslefrågorna redan nu utgöra en mycket betydelsefull del av riksnämndens uppgifter. Utskottet ansluter sig därför till departementschefens förslag, att riksnämnden bör övertaga ansvaret för dessa ärenden. Utskottet vill i detta sammanhang uttala angelägenheten av att avvecklingen av nu ifrågavarande krisorgan icke ger anledning till att krav resas, som i annan ordning komma att medföra ökade utgifter för statsverket.

Utskottet tillstyrker de av Kungl. Maj:t äskade anslagen och har icke något att erinra mot den föreslagna avskrivningen av vissa förluster i samband med kolimporten från Polen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till *Avveckling av statens bränslekommission: Avlöningar* 300 000 kronor;

b) till *Avveckling av statens bränslekommission: Omkostnader* 50 000 kronor;

II. medgiva, att i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 mars 1953 angivna förluster å tillhoppa 11 500 kronor 91 öre i samband med den av statens bränslekommission genomförda importen av kol från Polen må avskrivas.

Stockholm den 28 april 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 87.
